

B85/01

10 mei 1985

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME JANUARI T/M MAART 1985.

Het eerste kwartaal van 1985 stond voor wat betreft de Westeuropese CP-en opnieuw vooral in het teken van de interne conflicten. Het hier volgende overzicht behandelt de problemen binnen achtereenvolgens de Franse, Zweedse, Finse, Engelse en Spaanse CP.

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME JANUARI T/M MAART 1985.

Het eerste kwartaal van 1985 stond voor wat betreft de Westeuropese CP-en weer vooral in het teken van de interne conflicten. Het mag langzamerhand eentonig klinken om voor de zoveelste keer over deze conflicten, die voor het merendeel al langer spelen, op te merken dat ze gedurende de afgelopen periode opnieuw een verscherping lieten zien maar toch is dat precies wat er gebeurde. M.n. in de Finse, Engelse en Spaanse CP escaleerde het interne conflict op nagenoeg oncontroleerbare wijze. In de Zweedse en de Franse CP spitsten zich de tegenstellingen eveneens toe, hoewel men er daar in slaagde de zaak in de hand te houden.

Franse CP

In de Franse CP (PCF) is al jaren een discussie gaande over thema's zoals de samenwerking met de socialisten en de houding van de partij tegenover de Sovjet-Unie en de andere landen van het "reel bestaande socialisme". Die discussie werd er niet gemakkelijker op door het dramatische verlies bij de Europese verkiezingen vorig jaar en vervolgens de beëindiging van de in 1981 begonnen socialistisch-communistische regeringssamenwerking.

Afgelopen najaar spitste de zaak zich toe naar het voor februari 1985 geplande congres van de partij, waarbij de hierboven genoemde thema's met enkele andere werden aangevuld. M.n. kwam de kwestie naar voren in hoeverre de partijleiding onder secretaris-generaal MARCHAIS verantwoordelijk moest worden gesteld voor de op een electoraal echec uitgelopen samenwerking met de socialisten. Daarnaast werd de geloofwaardigheid van de partij, behalve tegen de achtergrond van haar relatie met Moskou, ook aan de orde gesteld in verband met de interne democratie of beter, het gebrek daaraan in de PCF.

Hoewel de discussie over al deze zaken tot een mate van spanning binnen de partij leidde die her en der in de pers zelfs "zonder precedent" werd genoemd, werd naarmate het congres dichterbij kwam toch al snel duidelijk dat de vernieuwingsgezinde minderheid de orthodox gerichte meerderheid niet van haar lijn zou kunnen afbrengen. Weliswaar lieten de "vernieuwers" zich bij de bespreking van de door de partijleiding aangeboden ontwerp-congresstukken in de verschillende afdelings- en federatievergaderingen wel degelijk horen, maar bijna steeds dolven zij als het op stemmen aankwam het onderspit. Van de totale oppositie, die gezien de uitslag van deze stemmingen op zo'n 20 a 25 % werd geschat, bleef in de uiteindelijke afvaardiging naar het congres dan ook weinig over. Van de 80 partijfederaties waren er slechts drie die de ontwerp-resolutie van het partijbestuur afwezen en het aantal kritisch gezinde congresafgevaardigden was tenslotte niet groter dan 5%. Het partijblad l'Humanite kon dus ruim voor het 25e congres, dat van 6 tot 10 februari plaatsvond, constateren dat de partijleiding onder MARCHAIS een "overweldigende meerderheid" achter zich had.

Niettemin - dat was een afwijking van wat totnutoe in de PCF gebruikelijk was - kon de interne oppositie officieel aan het congres deelnemen en haar opvattingen tot uiting brengen. Vooral

ex-partijwoordvoerder JUQUIN, een van de belangrijkste "dissidenten", liet zich daarbij in een uiterst kritisch betoog horen. Ook bij de stemmingen gedurende het congres maakte de oppositie de tegenstellingen zichtbaar. Bij de stemming over het rapport van MARCHAIS onthielden 58 van de ruim 1700 afgevaardigden zich en 65 afgevaardigden onthielden hun goedkeuring aan de slotresolutie. Volgens waarnemers was het voor het eerst in de geschiedenis van de PCF dat zoiets gebeurde. Voordien werden deze zaken altijd anoniem afgehandeld.

Nieuw was tenslotte ook dat de drie belangrijkste, althans bekendste aanvoerders van de oppositie, JUQUIN, ex-minister RIGOUT en de Parijse federatiesecretaris , in het CC werden herkozen. Voorheen was het in geval van oppositie zo dat betrokkenen van hun functie werden ontheven. Dat dit nu met de genoemde drie niet gebeurde, betekende een erkenning van het bestaan van afwijkende meningen in de PCF.

Tegelijkertijd moet echter worden vastgesteld dat het hier om een concessie van minder belang ging en dat het optreden van de oppositie voor de nu door het congres uitgestippelde koers geen betekenis heeft gehad. De partijleiding kon de door haar in de ontwerpstukken vastgelegde politieke lijn ongewijzigd door het congres laten goedkeuren. Van enig toegeven op die punten waarop zich de kritiek van de opposanten had gericht, was geen sprake. Zo werd het laten vallen van de samenwerking met de socialisten, in plaats waarvan de partij nu mikt op een soort "nieuwe volksmeerderheid" (Nouveau Rassemblement Populaire Majoritaire), niet vergezeld van enige erkenning van eventueel door de PCF-leiding gemaakte fouten. Alle schuld werd aan de socialisten gegeven.

Ook de wens van de oppositie dat de partij zich meer van de Sovjet-Unie en de andere Oosteuropese landen zou distancieren of het althans zou aandurven de "hele werkelijkheid" over die landen te zeggen, werd niet gehonoreerd. De congresstekst tendeerde eerder in tegenovergestelde richting: "In de socialistische landen wordt een algemene vooruitgang geconstateerd zowel op economisch gebied als op het terrein van de democratie, ook al bestaan er nog wel remmingen en problemen op dit gebied". Dat die problemen bestaan, onthulde MARCHAIS in zijn openingsrede, komt omdat het systeem er nog niet tot volledige ontplooiing is gebracht. In de kapitalistische landen daartegen bestaat er zo'n diepe crisis dat het systeem er alleen maar vervangen kan worden. In het bewapeningsvraagstuk was de keus al even Moskougetrouw: de Sovjet-Unie heeft geen enkele verantwoordelijkheid voor de bewapeningswedloop die immers keer op keer door de "imperialistische krachten in het Westen wordt aangezwengeld".

Geen gehoor vonden tenslotte ook de oproepen tot versoepeling van het democratisch centralisme om zodoende meer ruimte te geven aan het interne debat in de partij. Dat zou van de PCF een sociaal democratische partij maken, aldus MARCHAIS en daar kon geen sprake van zijn. De drie "vernieuwers" die in het CC herkozen waren, waren dat dan ook niet om, maar ondanks hun afwijkende mening en omdat naar MARCHAIS zei, de PCF "sterk en rijp genoeg (was) om deze situatie het hoofd te bieden".

Dat vooral met dat laatste niet teveel was gezegd, mag blijken uit het feit dat JUQUIN, RIGOUT en dan wel hun plaats in het CC behielden maar dat twaalf andere opposanten uit dit 140 leden tellende orgaan moesten verdwijnen. JUQUIN werd bovendien gewipt uit het politiek bureau dat samen met het secretariaat het werkelijke machtscentrum van de partij vormt en waarvan nu geen van de leden wordt geacht tot de "vernieuwers" te behoren.

De algemene conclusie was daarom dat MARCHAIS en zijn medestanders de zaken binnen de PCF stevig onder controle hebben en dat zij met het 25e congres de orthoxe, pro-Sovjetkoers die de PCF na een korte flirt met het eurocommunisme nu al weer een aantal jaren volgt, opnieuw hebben bekrachtigd.

Zweedse CP

Ook bij de Zweedse CP (VPK) kwam er rond en tijdens het congres, begin januari gehouden, een hoeveelheid interne frictie naar buiten. Net als bij de PCF ging het bij de VPK over de verhouding tot de socialisten, zij het dat dit bij de Zweedse communisten het belangrijkste twistpunt vormde. De situatie in Zweden is daarbij anders dan die in Frankrijk. In Frankrijk regeerden de communisten samen met de socialisten zonder dat de laatsten de communistische steun nodig hadden. In Zweden daarentegen neemt de VPK niet aan de regering deel maar zijn de regerende socialisten wanneer zij de oppositie van de "burgerlijke" partijen tegen hebben, wel van de parlementaire steun van de VPK afhankelijk. Op die manier is er een samenwerking tussen de socialisten en de VPK ontstaan die aan de ene kant het aanzien van de partij ten goede komt maar die aan de andere kant ten koste gaat van de eigen identiteit van de VPK. Dat in elk geval was de mening van een aantal critici in de partij, die partijleider WERNER in de aanloop naar en tijdens het congres hierop aanvielen en die zich daarbij zo breed wisten te maken dat WERNER zich gedwongen zag tot een flinke portie zelfkritiek.

Hoewel WERNER tenslotte zonder problemen - unaniem - tot partijvoorzitter herkozen werd, is de verwachting toch dat de houding in de VPK tegenover de socialisten enigszins in dogmatische richting zal worden bijgesteld. In dat beeld van dogmatische bijsturing past trouwens ook het feit dat op dit congres van de toch als eurocommunistisch te boek staande VPK bijzonder weinig kritiek op Moskou viel te beluisteren. De repressie in Polen kwam in WERNER's congresrede zelfs helemaal niet ter sprake.

Finse CP.

In de Finse CP (SKP) werd het interne conflict in het eerste kwartaal van dit jaar verhevigd voortgezet. Voorlopige climax in deze ontwikkeling was ook weer een partijcongres, een buitengewoon in dit geval.

Dit buitengewone congres was een eis van de orthodoxe, pro-Sovjet minderheid, die tijdens het gewone, voorjaar 1984 gehouden, partijcongres door de meerderheidsgroep uit de leidende organen

van de partij was gezet. Bedoeling van de minderheid was om via een buitengewoon congres haar positie te herstellen.

Aanvankelijk voelde de meerderheid niet voor zo'n nieuw congres maar na druk vanuit Moskou kwam daar verandering in. Dat betekende intussen niet dat de meerderheid bereid was echt door de knieën te gaan want nog eind vorig jaar begon het nu geheel door de meerderheid beheerste SKP-bestuur met het op poten zetten van "parallel" organisaties binnen de zg. minderheids-districten*. De reactie van de orthodoxen was het dreigement dat zij het inmiddels vastgestelde congres zouden boycotten. De partijleiding liet zich door dit dreigement echter niet van haar koers afbrengen en ging door met zowel het oprichten van parallel organisaties als met de voorbereiding van het buitengewone congres zelf, waarvan het doorgaan nu, als reactie op de houding van de orthodoxen, juist door de meerderheid werd gewild.

Op 23 maart kwam het congres inderdaad bijeen en omdat de orthodoxen voet bij stuk hielden, gebeurde dat zonder vertegenwoordiging van de minderheid. Ook de meerderheid gaf geen krimp: een oproep van de minderheid op het laatste moment aan de afgevaardigden gedaan om de voorstellen van de partijleiding niet goed te keuren, vond geen gehoor. Unaniem gaf het congres zijn goedkeuring aan de door de partijleiding voorgestelde statutenwijziging, bedoeld om de speelruimte van de oppositionele minderheid in te perken, terwijl het bovendien het CC de vrije hand gaf om de minderheid daadwerkelijk uit de partij te zetten.

Gezien deze compromisloze opstelling van de meerderheid en gezien de weigering van de minderheid om de genomen besluiten te aanvaarden, zou men met recht kunnen concluderen dat in de Finse CP nu eindelijk het punt van buigen of barsten bereikt is. Hoewel men zich inderdaad kan afvragen hoe de bestaande tegenstelling dan nog groter zou kunnen worden dan deze nu geworden is, moet een dergelijke conclusie waarschijnlijk opnieuw als voorbarig worden gezien. Partijvoorzitter AALTO verklaarde weliswaar dat de opposanten slechts de keus hadden tussen zich neerleggen bij de genomen besluiten of zichzelf buiten de partij plaatsen, maar door hieraan het dreigement toe te voegen dat die keus voor de parlamentsverkiezingen van 1987 gemaakt moet zijn, gaf hij de oppositie wel ruim de tijd om over dit dilemma na te denken. Minderheidsleider SINISALO op zijn beurt verklaarde dat hij er niet aan dacht om zijn standpunten op te geven - van minderheidskant liep men zelfs naar de rechter om de besluiten van het congres aan te vechten - maar het oprichten van een nieuwe partij wees hij even vastberaden van de hand.

De achtergrond hiervan is, zoals bekend, dat Moskou een formele breuk in de Finse CP niet wenst. Van Sovjetkant is zelfs al eens te kennen gegeven dat een breuk in de SKP de relatie tussen de Sovjet-Unie en Finland zou kunnen schaden. Hoezeer niet alleen de orthodoxe, maar ook de eurocommunistisch georiënteerde vleugel

-----
*Een aantal districten is in handen van de orthodoxe minderheid, die van deze situatie gebruik maakt om daar de aanhangers van de meerderheid buiten spel te zetten.

met Moskou rekening houdt, bleek nog op een andere manier. Tijdens het congres nl. sprak partijvoorzitter AALTO buitengewoon positief over de Sovjetpolitiek. Bovendien keerde hij zich in navolging van Moskou, tegen "het toenemend aantal artikelen" in de Finse pers met "een vijandige toon tegenover de Sovjet-Unie"* . Als de meerderheid bij haar strijd tegen de minderheid op deze manier de welwillendheid van Moskou zou willen winnen, dan biedt dat de CPSU-leiding nog vooruitzichten. Voor wat betreft de eurocommunistiche tendens in de Finse CP wordt het perspectief dan wel onduidelijk.

Engelse CP

In de Engelse CP (CPGB) kwam het eveneens opnieuw tot een verdere verscherping van het conflict tussen de groep orthodoxe hardliners en de eurocommunistiche georiënteerde meerderheid.

Kon eerder al gemeld worden dat het CPCB-bestuur - in handen van de meerderheid - de hoofdredacteur van het partijblad Morning Star, Tony CHATER, diens vervanger WHITFIELD en nog een aantal anderen uit de partij had gezet** , afgelopen kwartaal werd die lijn doorgetrokken met nieuwe roeyementen. Een bezwering van het conflict werd daarmee echter niet bereikt. Integendeel, want omdat Morning Star, waar de orthodoxen de zaak in handen hebben, een onafhankelijke stichting is, kon de partijleiding CHATER c.s. wel uit de partij zetten maar hen niet ontslaan uit hun functies bij het partijblad.

Het gevolg was dat de partijleiding vanuit Morning Star nog heviger onder vuur genomen werd dan voorheen al gebeurde. In een voortdurende stroom van artikelen, waarin het blad zich over de hoofden van de partijleiding tot de CPGB-leden richtten, werd het partijbestuur o.m. beschuldigd van het "systematisch schenden van de partijregels" en van het "kapen" van de partij. Tegelijkertijd probeerde het blad begeleiding en vorm te geven aan de acties van de geroyeerden en hun medestanders tegen de partijleiding door over die acties in grote opmaak te berichten.

Op dit moment gaat de strijd nog steeds door. Het partijbestuur hoopt kennelijk de zaak te beslechten op het buitengewone congres dat van 18 tot 20 mei moet plaatsvinden. Of dat zal lukken staat te bezien. De opposanten hebben te kennen gegeven weinig in de geplande bijeenkomst te zien. Van hun kant wordt gesteld dat de partijleiding nu een buitengewoon congres wil uit vrees dat straks in november, wanneer het gewone congres gehouden moet worden, de stemming in de partij ten gunste van de oppositie zal zijn omgeslagen. Volgens bepaalde berichten zouden de orthodoxen in een aantal partijdistricten, bijv. in Londen en Liverpool, inderdaad een groeiende aanhang hebben. Het buitengewone congres zal over de huidige krachtsverhoudingen in de CPGB waarschijnlijk meer duidelijk maken.

-----
*De laatste jaren, m.n. na het terugtreden van KEKKONEN als president, is de Finse publiciteit wat opener over de verhouding tot de SU dan voorheen.

**Zie SBP-Focus B85/01, 30 januari 1985.

Spaanse CP

De Spaanse CP (PCE) tenslotte dreigt zo langzamerhand aan de interne conflicten te bezwijken. Kreeg de partij begin vorig jaar al te maken met een orthodoxe, pro-Sovjet concurrent, de PCPE van GALLEGO - waaraan de PCE inmiddels heel wat aanhang lijkt te hebben verloren - afgelopen kwartaal kwam het tot een frontale botsing tussen partijleider IGLESIAS en zijn voorganger CARRILLO.

Het conflict tussen deze twee dateert ook al weer van enkele jaren geleden. Het ontstond toen CARRILLO, afgetreden als partijchef na de dramatische verkiezingsnederlaag van de PCE in 1982, merkte dat de door hemzelf voorgedragen opvolger IGLESIAS voor een eigen aanpak koos en zich niet zoals CARRILLO had verwacht, door de oud-partijleider liet sturen. Hoewel het persoonlijke machtsverlies dus waarschijnlijk als de belangrijkste oorzaak van CARRILLO's ageren tegen IGLESIAS moet worden gezien, gaf de oud-partijleider de tegenstelling ook een politiek karakter. Het opvallende daarbij was dat de man die ooit een van de voorvechters van het eurocommunisme was, nu op orthodoxe standpunten teruggreep. Zo verzette hij zich tegen de door IGLESIAS nagestreefde brede linkse samenwerking en gaf hij meermalen te kennen dat zijn vroegere kritiek op Moskou te zwaar was geweest.

Doordat de PCE-leiding onder IGLESIAS haar vroegere chef niet goed durfde aan te pakken, kon CARRILLO met zijn oppositie verder gaan. Gebruik makend van zijn nog altijd omvangrijke aanhang in de partij zette hij een soort eigen hoofdkwartier op. Verder publiceerde hij sinds juni vorig jaar een eigen blad Ahora (NU) waarin hij de partijleiding regelmatig zwaar op de korrel nam.

Na een aantal mislukte pogingen om CARRILLO weer in het gareel te krijgen, riep de PCE-leiding ten slotte een nationale partijconferentie bijeen. Dat hier - de conferentie vond eind maart plaats - de problemen ook niet goedschiks konden worden opgelost stond op voorhand vast. De afdelingen waarin CARRILLO's aanhangers de meerderheid hadden, weigerden nl. aan de conferentie deel te nemen. Bovendien grepen deze zg. Carrillistas de gelegenheid aan om een voor IGLESIAS c.s. volstrekt onaanvaardbaar idee te lanceren: electorale samenwerking zoeken met n.b. de neo-stalinistische PCPE van GALLEGO.

De uitkomst van de conferentie was hierna dat CARRILLO en 18 van zijn volgelingen uit het partijbestuur werden gezet. Ze kregen weliswaar nog 2 weken tijd om spijt te betuigen maar toen ze dat niet deden werd de zaak definitief. CARRILLO was daarmee gedegradeerd tot gewoon partijlid. Dat hij niet tegelijk ook uit de partij werd gezet had hij volgens IGLESIAS te danken aan het feit dat de partijleiding van nu een stuk toleranter is dan vroeger onder CARRILLO het geval was.

Intussen heeft deze episode nog altijd geen eind gemaakt aan het conflict in de PCE. De inmiddels 70-jarige CARRILLO heeft laten weten dat hij niet aan opgeven denkt en de strijd tussen de aanhangers van de partijleiding en de Carrillistas om de steun van de partijafdelingen en de controle van de partijgebouwen is op het ogenblik in volle gang.